

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Επισιτιστικές ανάγκες
γενικού πληθυσμού

Αθήνα, Νοέμβριος 2024

2024

Εισαγωγή

Βασική λειτουργία της Τράπεζας Τροφίμων είναι η αναδιανομή τροφίμων για την κάλυψη επισιτιστικών αναγκών, περιορίζοντας ταυτόχρονα την σπατάλη τροφίμων, η οποία στην Ελλάδα είναι σε υψηλά επίπεδα. Τρόφιμα, που ενώ είναι κατάλληλα για κατανάλωση δεν μπορούν να απορροφηθούν από την αγορά, μαζί με τρόφιμα που αγοράζονται στα πλαίσια δωρεών ειδικού σκοπού, προσφέρονται δωρεάν σε συσσίτια και ιδρύματα.

Στα πλαίσια της αποστολής μας, τα τελευταία 4 χρόνια καταγράφουμε το προφίλ των ανθρώπων που απευθύνονται στα συσσίτια, τα χαρακτηριστικά των αναγκών των ανθρώπων αυτών, αλλά και των ίδιων των συσσιτίων. Τα στοιχεία είναι πολύ χρήσιμα για την καθημερινή μας λειτουργία. Επίσης, καθώς δεν υπάρχουν πολλές αντίστοιχες μελέτες, μπορεί να είναι πηγή πληροφορίας και για άλλους ενδιαφερόμενους. Τα τεύχη των προηγούμενων ερευνών διατίθενται στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος.

Στο παρόν τεύχος θα βρείτε τα βασικά σημεία ενδιαφέροντος για την έρευνα του 2024, **σε τρεις ενότητες**.

Τα στοιχεία της **Eurostat** δείχνουν την επίσημη, μακροσκοπική εικόνα. Τη θέση της Ελλάδας έναντι των άλλων χωρών στην Ευρώπη, καθώς και την συσχέτιση της επισιτιστικής ανασφάλειας με την σύνθεση των νοικοκυριών και το όριο της φτώχειας.

Στο δεύτερο μέρος φαίνεται το δημογραφικό προφίλ των ανθρώπων που απευθύνονται στα συσσίτια, βάση της διπλωματικής εργασίας της Στουραϊτή Εύας. Η Εύα εργάζεται στην Τράπεζα Τροφίμων από το 2022 και η διπλωματική εκπονήθηκε για το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Ανάλυση και εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, το 2024. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην εργασία έχουν τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που προέκυψαν, από συνεντεύξεις που πραγματοποίησε η ίδια, μιλώντας απευθείας με τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, σε συσσίτια που βοηθάει η Τράπεζα Τροφίμων. Ολόκληρη η διπλωματική υπάρχει αναρτημένη στη βιβλιοθήκη της Παντείου.

Τέλος, φαίνονται κάποια επιλεγμένα στοιχεία από την έρευνα της Τράπεζας Τροφίμων το καλοκαίρι που μας πέρασε. Συνολικά, συγκεντρώθηκαν 66 πλήρως απαντημένα ερωτηματολόγια από εκπροσώπους συσσιτίων σε περιφέρειες εκτός Αττικής. Στις απαντήσεις, εμφανίζεται μεγάλη συνάφεια με την αντίστοιχη έρευνα του 2023, οπότε επιλέξαμε να παρουσιάσουμε κάποια βασικά σημεία, με πιο συνοπτική μορφή.

Οφείλω να ευχαριστήσω και την Ελευθέρα Δομινίκη που εργάζεται στην Τράπεζα Τροφίμων τον τελευταίο χρόνο, και είχε σημαντικό ρόλο στην παρούσα εργασία.

- Υπάρχουν άνθρωποι που ζητάνε τρόφιμα; Χρειαζόμαστε ακόμα μέχρι σήμερα συσσίτια;

- Αναμφισβήτητα -και δυστυχώς- ναι.

Ο μέσος όρος της επισιτιστικής ανασφάλειας στην Ελλάδα συγκλίνει με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 10%. Ωστόσο, η επισιτιστική ανασφάλεια στους ανθρώπους κάτω από το όριο της φτώχειας εκτοξεύεται στο 38%, σχεδόν 4 φορές υψηλότερα. Πλησιάζοντας τους ανθρώπους αυτούς μπορούμε να δούμε σε πιο βαθμό στερούνται γεύματα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, την έλλειψη υποστηρικτικών δικτύων, τις προσωπικές τους ιστορίες.

Κατά το παράδειγμα και άλλων χωρών στην Ευρώπη, με πρωτοβουλία μας, λειτουργούν τράπεζες τροφίμων και σε 6 ακόμη περιφέρειες της Ελλάδας. Πρόκειται για διαφορετικά νομικά πρόσωπα, τα οποία εφαρμόζουν το ίδιο μοντέλο στην περιφέρεια στην οποία βρίσκονται, έχοντας καλύτερη γνώση των τοπικών αναγκών και αξιοποιώντας τοπικά πλεονάσματα παραγωγής. Οι Τράπεζες Τροφίμων συγκροτούν ένα δίκτυο με επικεφαλής το κοινωφελές ίδρυμα 'Τράπεζα Τροφίμων – Ίδρυμα για την καταπολέμηση της πείνας', με έδρα στην Αττική, το οποίο έχει την ευθύνη της καθοδήγησης, υποστήριξης και εκπροσώπησης του δικτύου.

Ενδεικτικά, το 2023 καταφέραμε να διακινήσουμε 2.148 τόνους προϊόντων, για περισσότερους από 110.000 ανθρώπους σε όλη την Ελλάδα, με την υποστήριξη 149 εταιριών και σε συνεργασία με 333 συσσίτια και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις. Σε σχέση με τα προβλήματα, οι δυνατότητές μας είναι περιορισμένες, αλλά τα αποτελέσματα της προσπάθειάς μας, είναι - νομίζω - σημαντικά.

Δημήτρης Νέντας
Γενικός Διευθυντής

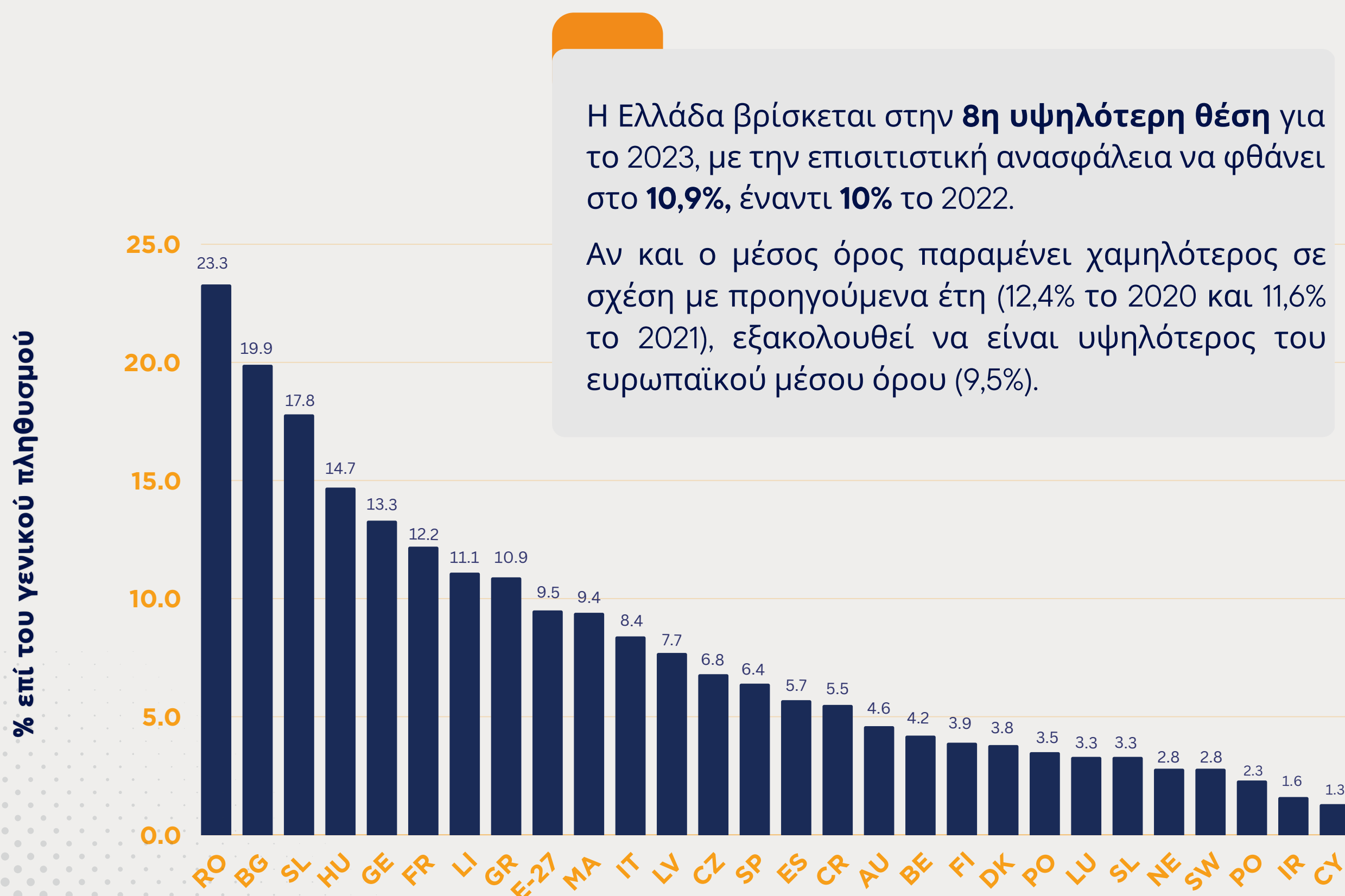
🔍 Σύμφωνα με την Eurostat

Σύμφωνα με την Eurostat, ως επισιτιστική ανασφάλεια ορίζεται η αδυναμία ενός ατόμου να περιλαμβάνει στη διατροφή του κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, και αποτελεί υπομέρος του δείκτη «ποσοστό ατόμων με υλικές στερήσεις».

Ένας άνθρωπος βρίσκεται σε επισιτιστική ανασφάλεια όταν δεν έχει ασφαλή πρόσβαση σε επαρκείς ποσότητες ασφαλών και θρεπτικών τροφίμων. Στις ανεπτυγμένες χώρες δεν συναντάμε πολλές περιπτώσεις ακραίας πείνας ή λιμού, ωστόσο και η επισιτιστική ανασφάλεια έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις, καθώς «...μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα ψυχικής και φυσικής ανάπτυξης, να επηρεάσει τις επιδόσεις των παιδιών στο σχολείο και να οδηγήσει σε παχυσαρκία» (Prolepsis, 2016).

Ποσοστά υψηλότερα της Ελλάδας καταγράφουν οι Ρουμανία (23,3%), Βουλγαρία (19,9%), Σλοβακία (17,8%), Ουγγαρία (14,7%), Γερμανία (13,3%), Γαλλία (12,2%) και Λιθουανία (11,1%).

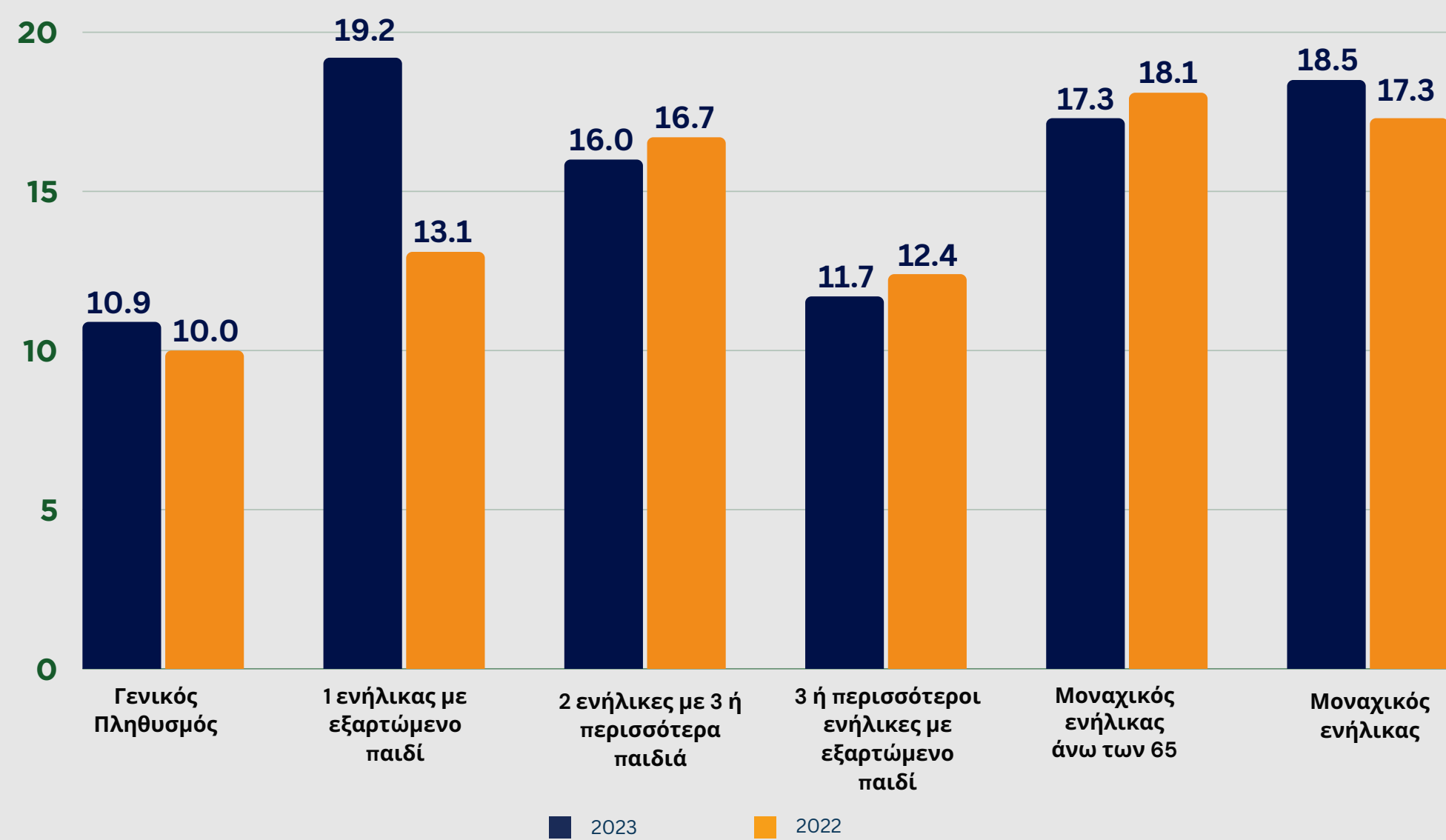
Το 2023 η επισιτιστική ανασφάλεια στην Ευρώπη ήταν – κατά μέσο όρο – στο 9,5%, έναντι 8,3% το 2022 και 7,3% το 2021.

Επισιτιστική ανασφάλεια 2023

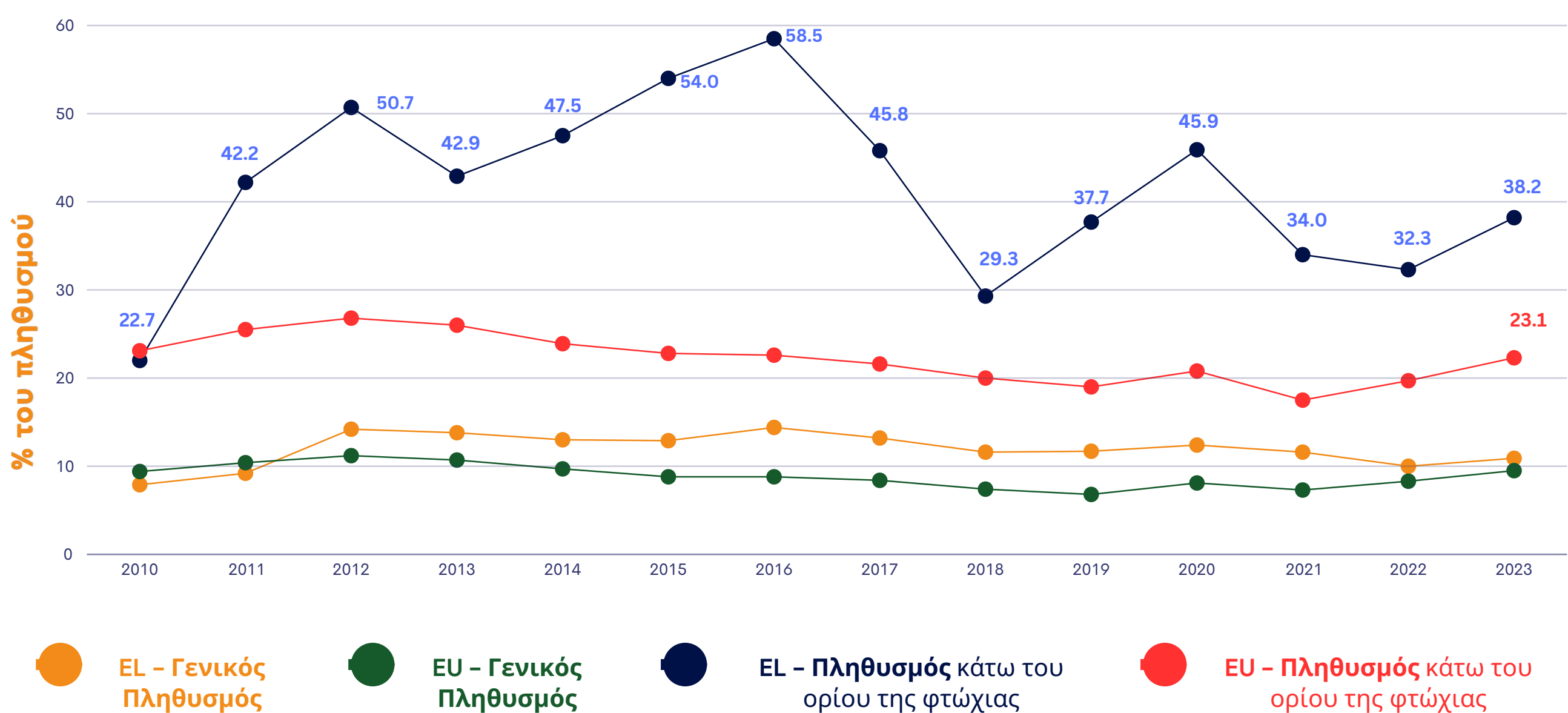
Η επισιτιστική ανασφάλεια για το 2022 & 2023, ανά τύπο οικογένειας

Η επισιτιστική ανασφάλεια δεν είναι κατανεμημένη με τον ίδιο τρόπο σε όλο τον πληθυσμό, καθώς κάποια νοικοκυριά, ανάλογα με την σύνθεσή τους είναι πιο ευάλωτα.

Η εξέλιξη της επισιτιστικής ανασφάλειας, Ελλάδα - Ευρώπη

Το 2023, το 38,2% του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας βρέθηκε σε κατάσταση επισιτιστικής ανασφάλειας, έναντι 32,3% το 2022. Ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν στο 23,1%.

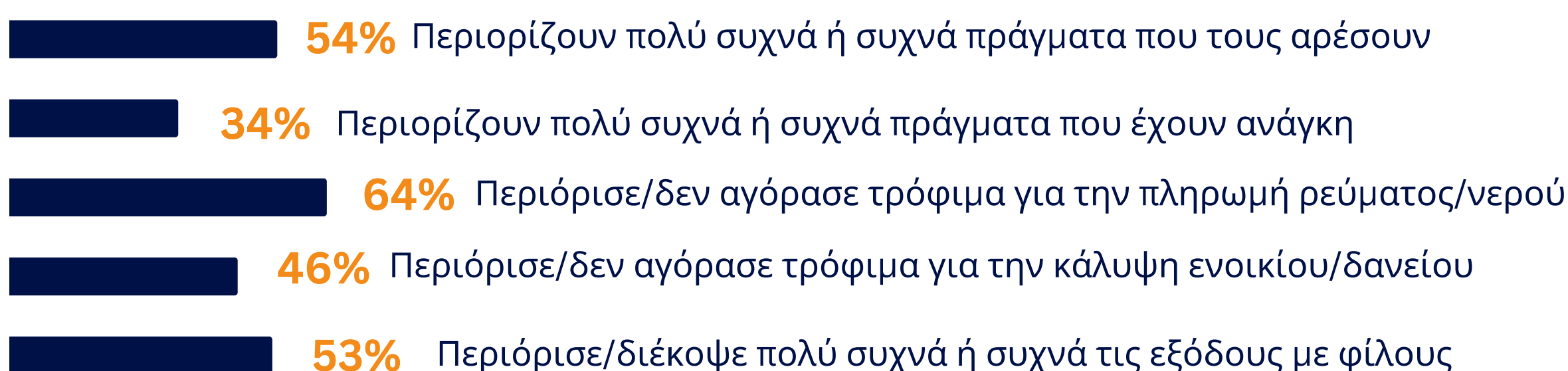
Διερεύνηση του κοινωνικού και δημογραφικού προφίλ των ωφελούμενων στα συσσίτια

Στοιχεία από την διπλωματική εργασία της Εύας Στουραϊτή για το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Ανάλυση και εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

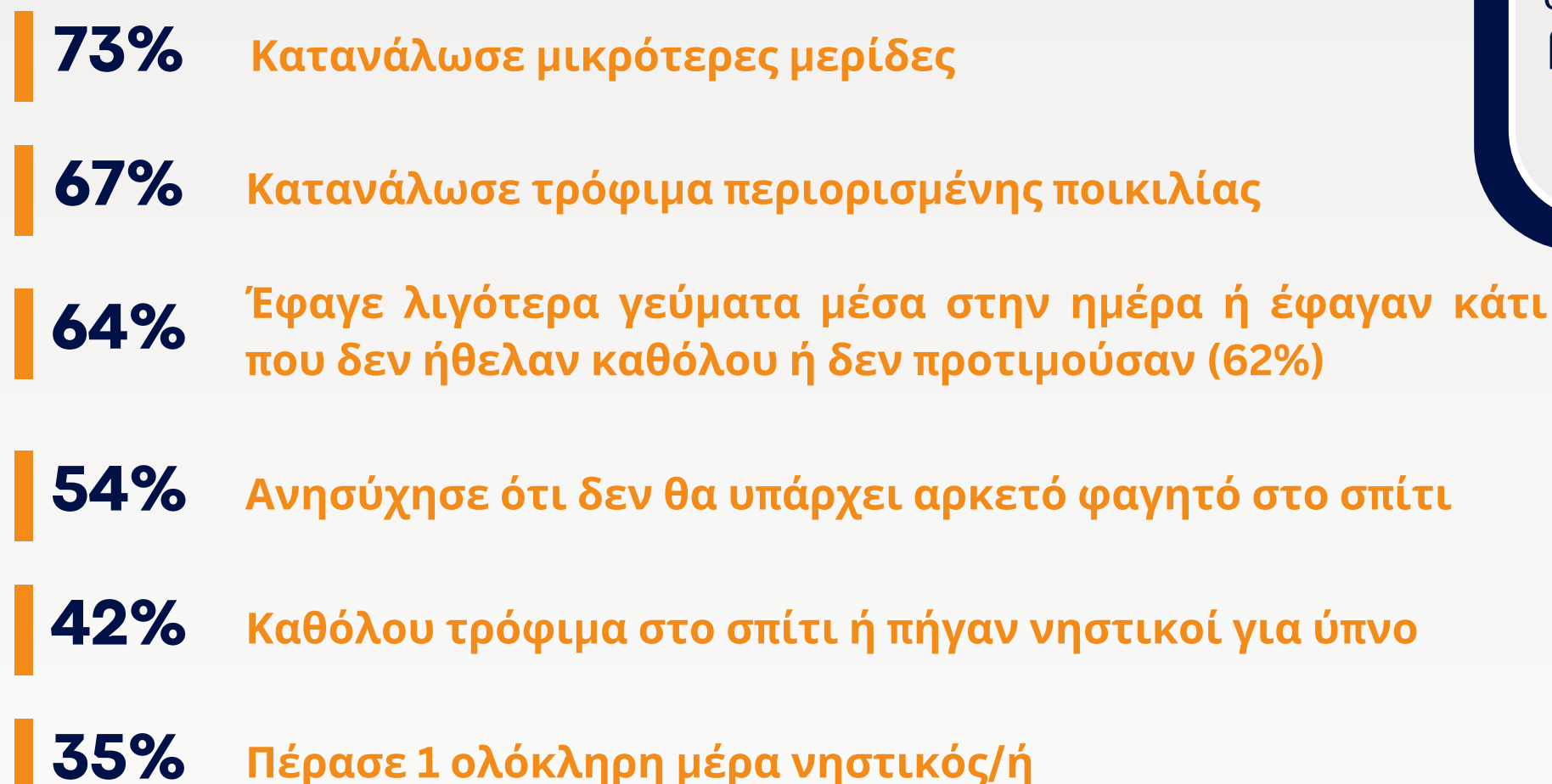
Στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας πραγματοποιήθηκαν **52 συνεντεύξεις** με χρήση ερωτηματολογίου σε ωφελούμενους συσσιτίων της Τράπεζας Τροφίμων στην Αττική, με σκοπό να διαπιστωθεί η ένταση και τα χαρακτηριστικά της ανάγκης τους. Μεθοδολογικά, το δείγμα θεωρείται επαρκές για την εξαγωγή ευρύτερων συμπερασμάτων, με την χρήση του λογισμικού IBM SPSS Statistics.

» Προσωπικοί Περιορισμοί

Προτεραιοποίηση Δαπανών των ανθρώπων που απευθύνονται στα συσσίτια.

» Επισιτιστική Ανασφάλεια

» Συνθήκες που αυξάνουν τον κίνδυνο Επισιτιστικής Ανασφάλειας

Πολύ χαμηλά εισοδήματα – σοβαρές περιπτώσεις φτώχειας & υλικής υστέρησης φορείς

Ηλικία + Χαμηλά προσόντα: Σημαντικός παράγοντας κινδύνου

Αδύναμα ή ανύπαρκτα υποστηρικτικά δίκτυα

» Περιστατικά

"Συνήθως δεν μου φτάνουν τα χρήματα για αν αγοράσω τρόφιμα. Όταν πληρώνω λιγότερο ρεύμα ή νερό μπορεί να μείνουν 10-20 ευρώ για supermarket αλλά γενικά δεν πάω, αφού δεν έχω",
μαρτυρία ανθρώπου σε δομή στο κέντρο της Αθήνας

"Τρώω ότι βρω. Δεν έχω προτίμηση, δεν μπορώ να έχω! Αν βρω και φάω είμαι ευχαριστημένος. Αν δεν βρω κοιμάμαι νηστικός. Χωρίς καθόλου τρόφιμα δεν έτυχε να μείνω, γιατί παίρνω από εδώ."
μαρτυρία ανθρώπου σε δομή στα Πατήσια

"Προτιμώ να μένω μόνη μου για να μην φορτώνω τους άλλους ανθρώπους. Δεν θέλω να τους βαρύνω με τα προβλήματά μου. Η γυναίκα που μου δίνει το φαΐ στην εκκλησία, κάποιες φορές θα με καλέσει για φαγητό, αλλά δεν θέλω να πάω, για να μην της μιλάω για το πρόβλημά μου.",
μαρτυρία ανθρώπου σε δομή στο κέντρο της Αθήνας

"Για το παιδί ανησυχώ. Λόγω του παιδιού μπορεί να μην φάω το είδος των φαγητών που προτιμώ, για να μην στερηθεί εκείνο κάποιο τρόφιμο. Το μωρό θέλει ειδική διατροφή, κι αυτό δεν είναι εύκολο να το καλύψουμε. Προς τα τέλη του μήνα, που τελειώνουν τα τρόφιμα της βοήθειας, τρώω λιγότερα",
μαρτυρία ανθρώπου σε δομή στην Νίκαια

"Τώρα τελευταία, με τη βοήθεια του συσσιτίου υπάρχει ποικιλία. Η βοήθεια από το παντοπωλείο είναι συγκεκριμένη, ρύζι, ζυμαρικά, που δεν μπορείς να τρέφεις μόνο με αυτά, ενώ από το συσσίτιο παίρνουμε και κρέας ή κιμά ή αλλαντικά για το τοστ των παιδιών. Τα διάφορα τρόφιμα, μπάρες δημητριακών, σνακ, μας βοηθάνε να υπάρχει ποικιλία. Όταν τελειώνουν τα τρόφιμα προς το τέλος του μήνα, τα παιδιά ψάχνουν στα συρτάρια."
μαρτυρία ανθρώπου σε δομή στην Αγ. Παρασκευή

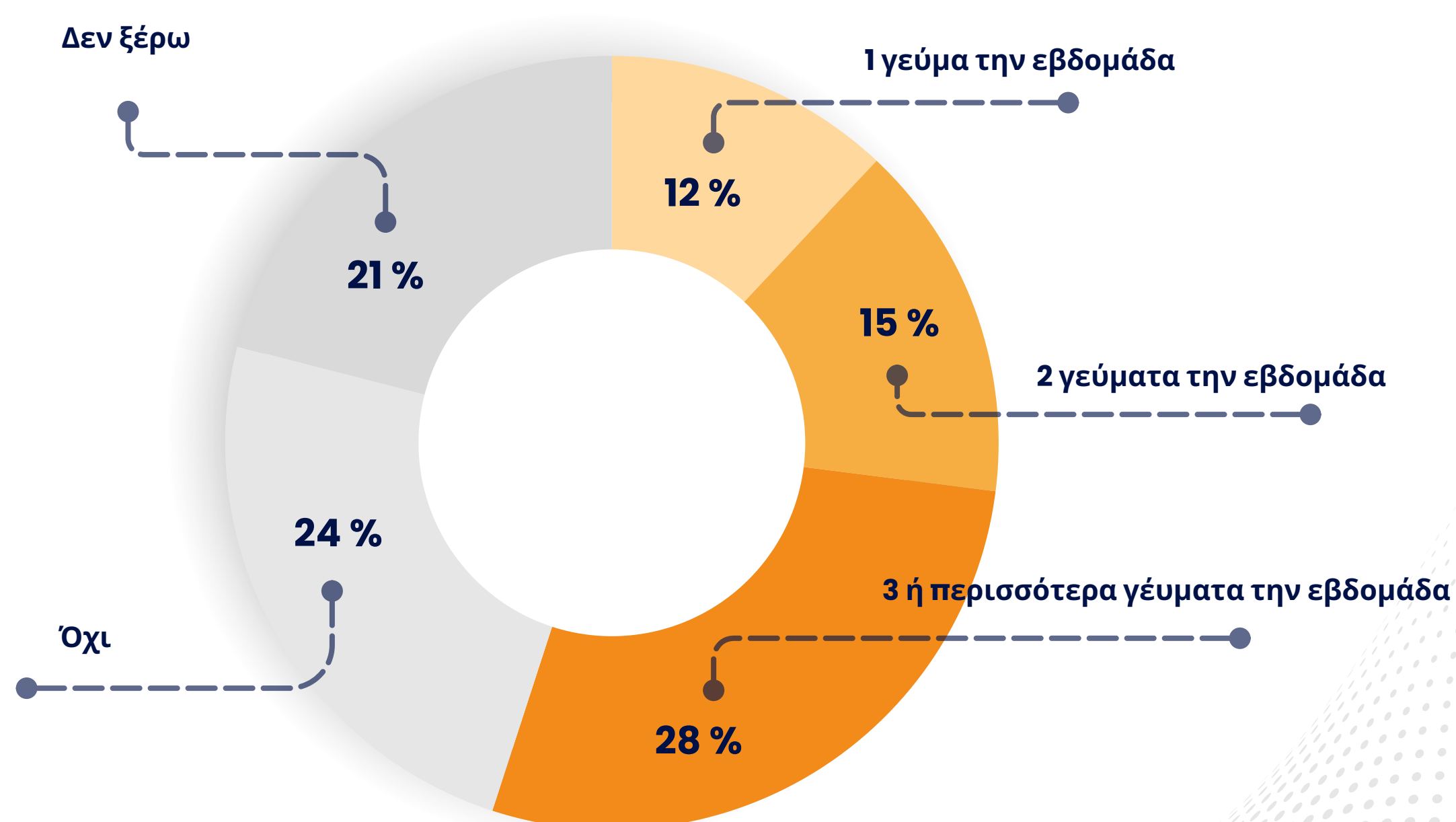
Οι επισιτιστικές ανάγκες εκτός Αττικής, έρευνα της Τράπεζας Τροφίμων

Οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια συγκεντρώθηκαν το χρονικό διάστημα από 11 Ιουνίου έως 9 Ιουλίου 2024. Το ερωτηματολόγιο δομήθηκε με το 'google forms' και συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά.

Συνολικά, συγκεντρώθηκαν 66 πλήρως απαντημένα ερωτηματολόγια από εκπροσώπους συσσιτίων. Αν και τις προηγούμενες χρονιές το δείγμα προερχόταν από συσσίτια κυρίως εντός Αττικής, αυτή τη φορά συγκεντρώθηκαν απαντήσεις μόνο από όσα βρίσκονται σε άλλες περιφέρειες της Ελλάδας (Μακεδονία, Θεσσαλία, Κρήτη, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα).

Το δείγμα των συσσιτίων προέρχεται από αυτά που στηρίζουν οι Τράπεζες Τροφίμων. Τα συσσίτια αυτά μοιράζουν μαγειρεμένο φαγητό, ή δίνουν τρόφιμα ώστε οι οικογένειες να μαγειρέψουν σπίτι τους. Κατά κύριο λόγο, είναι συσσίτια εκκλησιών, και δευτερευόντως οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και κοινωνικά παντοπωλεία δήμων.

» **Υπάρχουν περιπτώσεις με σοβαρό πρόβλημα πείνας, δηλαδή να μην μπορούν να καλύψουν:**

Τα συσσίτια είναι δομές οι οποίες προσφέρουν τρόφιμα σε ανθρώπους που απευθύνονται σε αυτά.

Λειτουργούν σε επίπεδο “γειτονιάς”, μπορούν να γνωρίζουν προσωπικά τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, και εκτός από τρόφιμα, συνήθως, τους υποστηρίζουν και με άλλους τρόπους (ρουχισμός, άλλη υλική βοήθεια, ψυχοκοινωνική υποστήριξη κ.λ.π.).

Στις περισσότερες περιπτώσεις - ιδιαίτερα ύστερα από την οικονομική κρίση - τηρούν αρχείο για τους ωφελούμενους, την οικογενειακή και οικονομική τους κατάσταση, προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζουν, κ.α. Εξαίρεση αποτελούν συσσίτια που υποστηρίζουν μεγάλο ρυθμό αστέγων ή εξαρτημένων ανθρώπων, συνήθως σε περιοχές του κέντρου της Αθήνας.

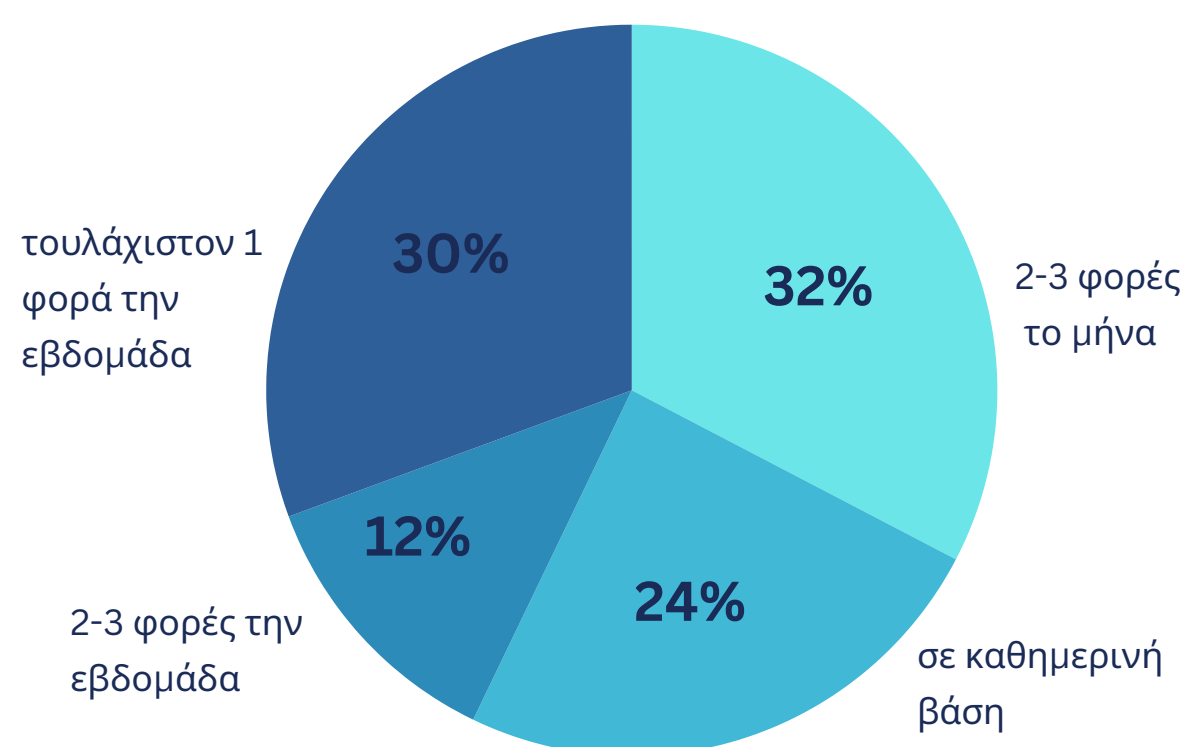
Κάθε συσσίτιο, ανάλογα με τη δυνατότητά του, μπορεί και στηρίζει λιγότερους ή περισσότερους ανθρώπους, εξετάζοντας τις ανάγκες τους.

Σημαντικό είναι ότι δεν εφαρμόζονται οριζόντια κριτήρια, όπως σε περιπτώσεις κρατικής βοήθειας, αλλά γίνεται μια συνολική εκτίμηση των αναγκών κάθε ανθρώπου.

Έτσι μία τριμελής οικογένεια με παιδί ΑμεΑ μπορεί να έχει μεγαλύτερη ανάγκη από ένα ζευγάρι, ακόμα κι όταν το εισόδημά της είναι υψηλότερο.

Ομοίως, κάποιος με ακίνητη περιουσία (π.χ. σπίτι στο χωριό) αλλά μηδενικά εισοδήματα, ενώ έχει πραγματική ανάγκη για τροφή αποκλείεται από τα επίσημα κρατικά προνοιακά προγράμματα.

» Οι άνθρωποι που βοηθάτε, χρειάζονται τρόφιμα:

Οι άνθρωποι που απευθύνονται στα συσσίτια έχουν σοβαρό πρόβλημα επισιτιστικής ανασφάλειας. Οι περισσότεροι χρειάζονται τη βοήθεια του συσσιτίου σε σταθερή βάση, ενώ το ποσοστό που δεν έχει ανάγκη για συστηματική βοήθεια είναι εξίσου αυξημένο.

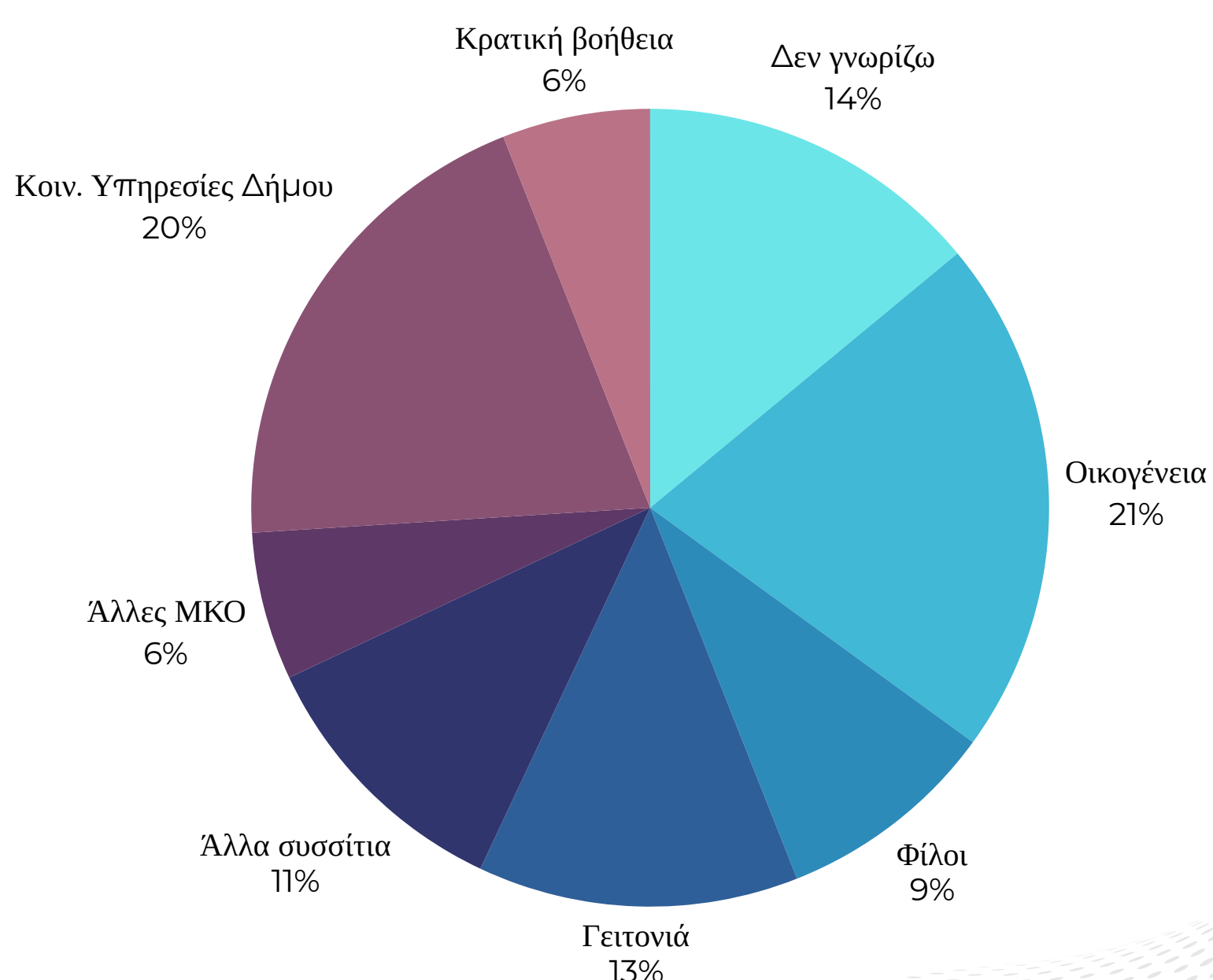
Τον τελευταίο χρόνο, πώς έχουν εξελιχθεί οι ανάγκες των ανθρώπων που βοηθάτε;

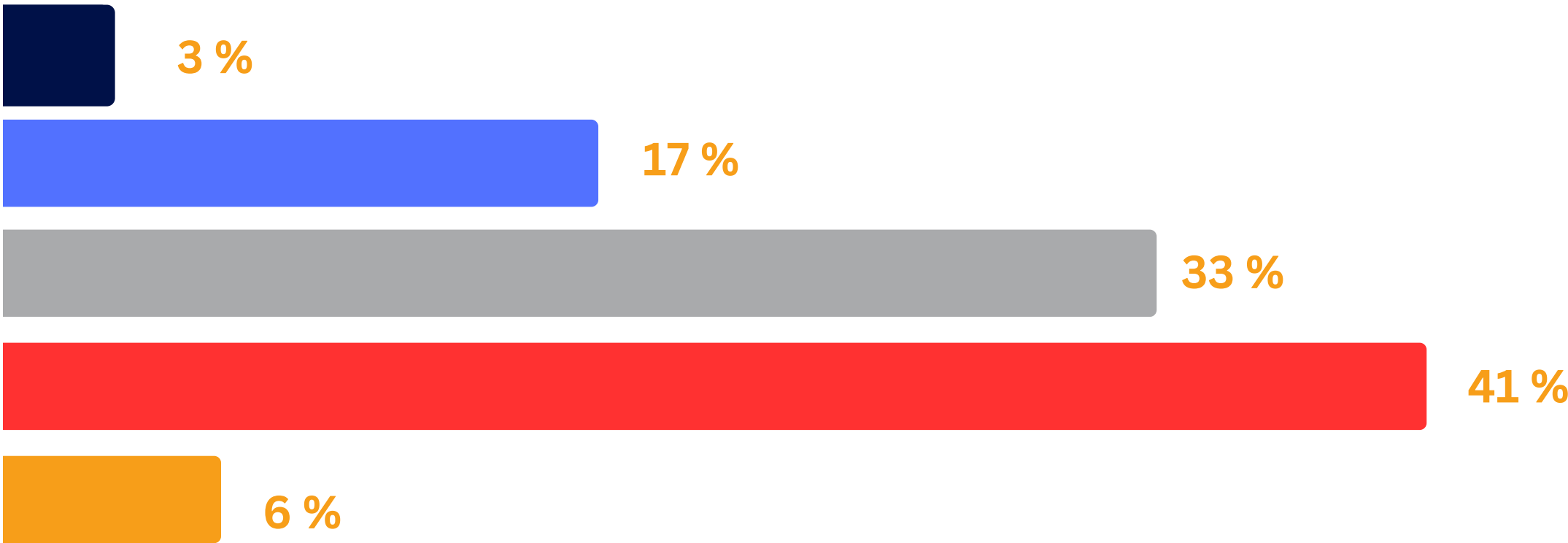
- Η πλειοψηφία των συσσιτίων (53/66) απαντά ότι οι άνθρωποι που ήδη υποστήριζαν, χρειάζονται περισσότερα τρόφιμα τρόφιμα και πιο συχνά.
- Περισσότεροι από τους μισούς (47/66) απαντούν ότι οι ίδιοι άνθρωποι χρειάζονται σε μεγάλο βαθμό, επιπλέον οικονομική ενίσχυση, ενώ αρκετοί χρήζουν και άλλης υλικής ενίσχυσης (32/66 απαντήσεις).

Παράλληλα, προσπαθώντας να καλύψουν τις πολύπλευρες ανάγκες τους, οι άνθρωποι απευθύνονται και σε άλλες πηγές υποστήριξης, εκτός των συσσιτίων.

Ποιες άλλες πηγές υποστήριξης έχουν οι άνθρωποι που βοηθάτε;

» Σε ποιο βαθμό μπορεί το συσσίτιό σας (ή η διανομή των πακέτων που κάνετε) να ανταποκριθεί στις ανάγκες για τρόφιμα, των ανθρώπων που βοηθάτε;

- Ανετα:** Τα τρόφιμα που δίνουμε καλύπτουν **ικανοποιητικά** της ανάγκες τους
- Επαρκώς:** Τα τρόφιμα που δίνουμε καλύπτουν **περισσότερες από τις μισές** ανάγκες τους
- Μέτρια:** Τα τρόφιμα που δίνουμε καλύπτουν τις **μισές** ανάγκες τους
- Λίγο:** Τα τρόφιμα που δίνουμε καλύπτουν **μερικές** από τις ανάγκες τους
- Με δυσκολία:** Τα τρόφιμα που δίνουμε **δεν επαρκούν** καθόλου

» Σε τι βαθμό σας δυσκολεύουν να βοηθήσετε τους ανθρώπους σας τα παρακάτω προβλήματα:

Μέσος όρος απαντήσεων / Βαθμός δυσκολίας: 1 = καθόλου...7 = πάρα πολύ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

μέλος της

